

KOZMİK BİR İKİLİLİK: D. H. LAWRENCE'İN ÂŞIK KADINLAR ROMANINDA ANDROJİNİ

Sakine UÇAR*

Öz

Androjini, tarihi çok eskilere dayanan, sanatın ve edebiyatın birçok dalında karşılaşılan köklü ve karmaşık bir gelenektir. Kavramın geçmişine bakıldığında, farklı dönemlerde ve alanlarda çeşitli düşünür, sanatçı ve yazarların dikkatini çektiği gözlemlenmektedir. Yazılı olarak ilk Platon'un Sempozyum'unda ortaya çıkan kavram, D.H. Lawrence'ın Âşık Kadınlar romanı ile genelde kadın ve erkeğin aynı bedene hayat verdiği fiziksel boyuttan arındırılarak, daha çok felsefi ve ruhsal bir çerçevede, bütüncül ve ideal insana dair bir model örneği sunabilir. Âşık Kadınlar'da dört ana karakterin aşkı, evliliği ve cinselliği sorgulatan karmaşık ilişkilerine odaklanmaktan ziyade Lawrence'ı temsil ettiği düşünülen Birkin karakterinin homoseksüel olarak addedilen eğilimleri, androjininin sık sık bağdaştırıldığı sanat ruhlu Uranian türüne bir gönderme yaparken toplumdaki yeri belli belirsiz ancak sanattan anlayan özgür ve hatta aykırı ruhlu düşünceleri ile Birkin, androjinin simgelediği yaratıcı, ideal ve tam insan modeline en azından ulaşmaya çalışan özgün bir karakter portresi çizmektedir. Androjinide aranan gerçek birlik ve bütünlüğü elde edebilmek için sadece sevdiği Ursula'ya değil aynı zamanda bir erkeğin de sevgisi ve yoldaşlığına muhtaç olduğunu belirten Birkin, Gerald ile Blutbrüderschaft adı verilen sembolik ancak kutsal bir dostluk ve yakınlaşma içine girerek androjininin fiziksel düzlemden arındırılarak daha ruhsal boyutta ele alınmasına örnek oluşturur. Lawrence'ın bir yıldızın birbirine zıt duran uçları olmasına rağmen, birlik ve bütünlük oluşturduğu star-equilibrium adını verdiği yıldız dengesi, kişilerin benliklerini kaybetmelerine yol açabilecek bir kaynaşmadan ziyade, ayrı ama hür bireyler olarak da androjinide zıt güçlerin verdiği birlik ve mükemmel bütünlüğü simgeleyebileceği şeklinde yorumlanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı Birkin'in bilhassa biseksüellikle ilişkilendirilen görüşlerinin, androjini kavramı ile örtüşen yönlerini ortaya çıkararak karakterin androjini ruhuna uygun özgür, bütüncül hatta ideal insan modeline ulaşma çabasının cinsel bir kimlikten ziyade karakterin hayatına ışık tutabilecek bir rehber ya da ilke modeli olması fikrini tartışmaktır.

Anahtar Sözcükler: Androjini, D.H. Lawrence, Âşık Kadınlar, Uranian, Blutbrüderschaft, Star-equilibrium

* Arş. Gör., Iğdır Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, sakineucar@yahoo.com

Abstract

A Cosmic Duality: Androgyny In D. H. Lawrence's Women In Love

Androgyny is a phenomenon that goes back to ancient times found in the fields of art and literature. An examination of the history of androgyny reveals that it has been an inspiration for many artists, writers and thinkers from various fields and in different ages. First appearing in written form in Plato's Symposium, androgyny presents a model that achieves a true sense of wholeness which points to an ideal formation of the human mind set free from restrictive boundaries as exemplified in D.H. Lawrence's Women in Love, a literary representation of the concept. In Women in Love the concept of androgyny tends to represent an idea in progress as the protagonist Birkin is portrayed in such a manner that through his original and radically subversive viewpoints, the author attempts to draw an ideal, creative, whole human model. Birkin, a character considered to be based on Lawrence himself, and his homosexual tendencies are presented in accordance with androgyny, referencing the concept of the Uranian and their love of fine art. Birkin's quest for an alternative in a man's love and companionship in addition to his relationship with Ursula, and his proposal of Blutbrüderschaft, a symbolic pact, which implies a divine friendship, draws an analogy with androgyny's strong emphasis on spirituality rather than a physical bond. Lawrence's notion of star-equilibrium which signifies the balance that stars constitute despite their polarized ends can be interpreted as individuals representing androgynous homogeneity as separate, free beings. Therefore, this study aims to discuss that Birkin's outspoken views which are particularly associated with bisexuality are actually connected with androgyny and by revealing those connections, it is possible to say that Birkin's strives to draw a free, whole, ideal human model which is in accordance with the real spirit of androgyny, puts sexual interpretations aside and focuses on the idea that it sheds light on life as a guide.

Keywords: *Androgyny, D.H. Lawrence, Women in Love, Uranian, Blutbrüderschaft, Star-equilibrium*

Yaşam ve ölüm, zekâ ve vücut, karanlık ve aydınlık, iyilik ve kötülük, kadın ve erkek gibi olgular hayatın her alanında karşılaşılan ikili durumlardır. Ancak felsefi bir yaklaşımla bu ikililiklerin yepyeni bir birlik de oluşturabileceği fikri, insan ruhunun derinlerinde yatan ve çekişen dürtülerin oluşturduğu dinamik kutupların uzlaşmasıyla elde edilen bütünlük hissi, androjininin temeli olan zıt güçlerin dengeli ve uyumlu birlikteliğine eş değerdir. Birbirini tamamlayan, ancak üstünlük kurmaktan kaçınan bu dengeler böylece yaratıcılığın, mutluluğun ve gerçek özgürlüğün kapılarını da açmış olur.

Androjini olgusunun fiziksel ve zihinsel bir doyumluk ile eş tutulduğu ideası D. H. Lawrence'ın *Âşık Kadınlar (Women in Love)* romanında yazarın

kendisini temsil ettiği düşünülen Birkin karakteri üzerinden gerçekleşir. *Âşık Kadınlar* 1915'te yayımlanan *The Rainbow (Gökkuşağı)* romanının devamı niteliğinde olup, *Gökkuşağı*'nda henüz bir çocuk olan Gudrun, maden işletmesi sahibi Gerald, öğretmen Ursula ve okul müfettişi Rupert Birkin'i merkeze alır. Maden ocaklarıyla meşhur bir taşra kentinde Ursula cinsellik konusundaki hür hatta aykırı görüşleri olan Birkin'e, Gudrun ise cinselliği daha pratik bir düzlemde yaşayan Gerald'a âşık olur. Her ne kadar romana adını veren kadın karakterler olsa da Lawrence'ın androjen zihninin ve bunun en güzel temsilinin Birkin'in ruhudaki kadın-erkek sentezini simgeleyen bir ilişkide yattığı gözlemlenir. Birkin'in, okuyucuyu düşünmeye sevk eden cesur ve özgürlükçü konuşmaları ışığında, kaynaşmadan ziyade bu sentezin ayrı bireylerde birbirinden bağımsız ve ayrışık olarak şekillenmiş bir birlikliliği resmettiği gözlemlenir. Bir kadının verebileceği sevgiyi yetersiz bulan ve sonsuz birliklilik için bir de erkeğe ihtiyacı olduğunu düşünen Birkin, androjini ile simgelenen gerçek bütünlüğün belki de bu sayede elde edilebileceğini dile getirir. Nitekim bu bütünlüğe ulaşma yolunda Lawrence'ın düşüncelerine ses veren Birkin, sürekli dengeyi işaret eden söylemleri, alışılanın dışında söylediğinin arkasındaki güçlü duruşu ile bu değişmez birlik ve bütünlüğü, bir diğer ifade ile androjiniyi kucaklayan bir eğilim gösterir. İlk bakışta Birkin'in bu özgür tutumu, toplumda kadın ve erkeğin yerini tayin eden cinsiyet normlarına keskin bir eleştiri gibi görünse de aslında insan zihni ve gerçek mutluluğa ulaşmaya alternatif olarak sunduğu çözümle androjini olgusuna hizmet etmektedir.

Kelime olarak Yunanca erkek anlamına gelen *andro* ve kadın anlamına gelen *gyn* (Stuart ve Thatcher 113) kelimelerinden türeyen androjini, adından da anlaşılacağı üzere kadın ve erkeği sentezleyen ve bu sayede elde edilecek dengenin verdiği güçle özellikle ruhen ve zihnen mükemmel insana eş değer olabilecek bir olgu olarak birçok düşünürün ilgisini çekmiştir. Toplumdaki kutuplaşmaların da önüne geçebilecek bir kavram olarak değerlendirilen androjini, kalıplaşmış yargılardan uzak, toplumun katı normlarından sıyrılmış yapısıyla insana bütünlük kazandıran felsefi bir durum olarak görülmüştür. Çeşitli şekillerde tanımlanan kavram için Carolyn Heilbrun "erkekler ve kadınlar tarafından ifade edilen insan dürtülerinin ve cinsiyet özelliklerinin kesin olarak tayin edilemediği bir durum" demiştir (143). Toplum bazında kadınlar ve erkekler arasına çekilen sınırların aşırı kutuplaşmayla sonuçlandığından bahseden Heilbrun, kadın ve erkeğin içine çekildiği bu cinsel kutuplaşmaların bir toplumun başına gelebilecek en büyük tehlikelerden olduğuna dikkat çeker. Heilbrun ayrıca aslında androjininin "bütün insan" ya da sadece "insan" sözcüklerine eş değer olduğuna, kalıp yargılardan uzak, cinsiyetleştirme politikasından sıyrılmış bir olgu olduğuna vurgu yapar (146). Berenice Andrews'a göre ise androjini,

bireyin kendini yeniden yaratmak üzere çıktığı yolculuğun gerektirdiği sağlam bir bağlılık ve cesaret gerektirir (5). Bu içsel yolculukta kendini fark edip adeta bir dönüşüm geçiren ve ruhu yenilenen bireyin bir bütünlük kazandığını düşünen yazar, androjiniyi “bilincin ulaşabileceği en yüksek seviye” (7) şeklinde bir benzetme yaparak açıklaması kavrama ruhani ve kutsal bir nitelik atfetmiş olur.

Birkin’in benzer bir cesaret ve bağlılıkla fikirlerini söylerken aslında androjininin özüne uygun bir dönüşüm içine girdiği söylenebilir. Örneğin karakterin kadın-erkek ya da insan doğasına dair fikirleri neden bir bütünü bölünmüş parçalarıyla şeklinde sualleri içerir: “Eski çağlarda, cinsiyet olgusundan önce aslında karıştık, her birimiz birer karışımdı. Birey olmaya doğru ayrışma süreci cinsiyetin kutuplaşmasıyla sonuçlanmıştır. Kadınlık bir yana, erkeklik diğer yana çekilmiştir” (233). Kendince bulduğu cevaplar bir zamanlar tek iken ikiye ayrılan insanlara bir gönderme yaparken aslında androjinin ilk kez ortaya çıktığı Platon’un *Sempozium* diğer bir deyişle *Şölen* adlı eserini akıllara getirir. M.Ö 385-380 yılları arasında yazıldığı düşünülen bu yapıt ağırlıklı olarak eros (aşk) üzerine kurulu diyaloglardan oluşmaktadır. Kavram ilk kez Platon’un Aristofanes ile konuşmasının yer aldığı bölümde geçer. Aristofanes’e göre insan ırkı iki değil aslında üç türden oluşmuştur. Kadın ve erkeği birleştiren bu üçüncü tür yitip gitse de androjini denilen ismi ile varlığını sürdürmektedir. Son derece kudretli, heybetli olan bu varlıklar tanrıları kızdırmaktan da geri kalmamış ve bu nedenle Zeus tarafından cezalandırılıp diğer yarılarını kaybetmek zorunda kalmışlardır (251). Aristofanes’e göre insanların eş arayışının altında yatan neden insanların eksik olan diğer yarılarını bulma arayışı içinde olmalarıdır. Öteki yarısını arayan insanların arzuladıkları bütünlük duygusu androjini ile simgelenen kadın-erkek birleşimi ve bunun yarattığı uyum ve dengeye temel oluşturmuştur. Buna paralel olarak Birkin’in de benzer bir arayışta olduğu, öteki yarısını ararken hem bir kadının hem de bir erkeğin sevgi ve yoldaşlığına ihtiyaç duyduğunu belirterek gerçek bir denge, ideal bir mutluluk peşinde olduğu göze çarpmaktadır.

Birkin’in roman boyunca sık sık yinelenen, gerçek bütünlük ve uyumun simgesi yıldız dengesini bulmak için Hermione, Ursula ve Gerald ile olan ilişkileri bu noktada önem arz etmektedir. Bahsedilen yıldızın farklı noktalarını simgeleyen bu karakterler Birkin’in penceresinden bakıldığında her biri başka bir arayışa hizmet eden bir işlevdedir. Ursula aşkı özgürlüğe benzeterek aslında Birkin’in aradığı dingin ve istikrarlı bir yaşamı vadeder. Öte yandan Ursula’ya alternatif olarak sunulan zengin ve aristokrat Hermione Roddice, hükmedici ve sahiplenici tavırlarıyla Lawrence’ın kaçınmaya çalıştığı kadın figürünü temsil eder. Kadın-erkek ilişkisine ek olarak iki erkek arasında filizlenecek kutsal bir dostluğun da gerekliliğini,

Gerald ile gözler önüne seren Lawrence, aşka dair fikirlerini roman boyunca hürce dile getiren Rupert Birkin aracılığıyla bir erkeğin sevgisine de ihtiyaç duyulabileceğini ve belki de gerçek bütünlüğün bu sayede elde edilebileceğini dile getirir.

Birkin'in davranışları ve sözleri biseksüel, homoseksüel ya da *Uranian* gibi kavramları çağrıştıran ve androjini gibi karmaşık ve geniş bir olgunun henüz tam bir zemine oturtulamadığı ve dolayısıyla sık sık bağdaştırıldığı türleri akıllara getiren bir çerçevede ele alınabilir. Örneğin Luc Brisson *Sexual Ambivalence: Androgyny and Hermaphroditism in Graeco and Roman Antiquity* (2002) başlıklı kitabında 'biseksüel' kavramının günümüzde her iki cinsle de ilişkiye giren insanlar için kullanılan bir durumu çağrıştırdığını, fakat aslında antik çağlarda her iki cinsin de niteliklerine sahip insanlar için kullanılan bir terim olduğunu belirtir (1). *Sexuality* (1997) başlıklı kitabında Joseph Bristow bu kavramın Samuel Taylor Coleridge tarafından 1804 tarihli *Aids to Reflection* kitabında kullanıldığından bahseder. Ona göre insan aslında tek vücutta her iki cinsi de barındıran 'biseksüel' bir varlıktır (4). Ancak June Singer, *Androgyny: Toward a Theory of Sexuality* (1977) başlıklı kitabında biseksüelliğin androjini ile karıştırılmaması gerektiğini savunarak, biseksüelliğin cinsiyet belirsizliğinden ziyade cinsel tercihlerde bir netliğin olmadığı "psikolojik bir durum" (16) olduğuna vurgu yapar. Romanda Birkin ne kadınsı ve erkeksi unsurları barındıran bir birey portresi ne de önce erkek iken sonra kadına dönüşen ve her iki cinsi de tecrübe eden fantastik bir karakter sunar. Birkin'in Ursula ve Hermione'den ayrı olarak Gerald'in de sevgisine ihtiyaç duyduğunu belirtmesi onu her iki cinse de ilgi duyan biseksüel kavramıyla bağdaştırırsa da, bu kavram antik çağlarda her iki cinsin de özelliklerine sahip bireyler için kullanılan bir olgu olması itibarıyla androjini ile ilişkilendirilebilir.

Freud'dan etkilenerek cinsellik ve bilinçaltı konularına ilgi duyan Lawrence, bu alanda eserler de vermiş, birçok kişinin ilgisini çeken bilinçdışı dünyasını kendince yorumlamıştır. Cinsellik olgusuna bakışı yaşadığı döneme göre fazla açık görüşlü ve cesur bulunan Lawrence, kadın-erkek ilişkilerinde çiftin kaynaşmadan ziyade ayrı bireyler olarak bir beraberlik yaşamalarını istemiştir. 1915 tarihli *Gökkuşluğu* (*The Rainbow*) romanına yakın tarihlerde *A Study of Thomas Hardy'nin* (*Thomas Hardy Üzerine Bir İnceleme* - 1914) yanı sıra *Psychoanalysis and the Unconscious* (*Psikanaliz ve Bilinçdışı* - 1921) ve *Fantasia of the Unconscious* (*Bilinçdışının Düş Dünyası* - 1922) başlıklı cinsiyet üzerine çalışmalar da yapan Lawrence için "tüm yaşamın kaynağı kadın ve erkek arasındaki muhteşem ikililik ve birliktedir" (Simpson 85). Hem ikililik hem de bu

durumdan doğan yeni bir birlik ve gücün emsallerinden olan androjini temsiline Lawrence'ın insan zihni üzerine kendince tespitlerde bulunduğu bu eserlerde de rastlanır.

Lawrence'ın homoseksüellik konusundaki tavrının sürekli değiştiğini düşünen Howard J. Booth, "D.H. Lawrence and Male Homosexual Desire" başlıklı makalesinde, homoseksüelliğin savaşın ilk yıllarında kabullenmesi zor hatta kınanan bir durum olduğunu savunarak, Lawrence'ın savaş yıllarında yaşaması ve savaşın en acımasız ve yıkıcı yanlarına tanık olmasından dolayı, kimi zaman homoseksüelliğini itiraf ettiğini kimi zaman ise bu düşünceden uzaklaştığını öne sürer. Ancak Booth'a göre Lawrence: "homoseksüellik konusunda olumsuz olsa da sanatsal yaratıcılıkla olan ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda ister istemez ona doğru çekildiğini hisseder" (89). Burada bahsi geçen sanatsal yaratıcılık androjen kimliklerde öne çıkan parlak bir beynin yaratmaya eğilim gösteren, yetenek üzerine kurulu kimyası ile örtüşmektedir. Kendisinin farklı cinsel eğilimleri olduğu tartışılan Lawrence'ın, dünyayı etkileyen büyük bir savaşın gölgesinde çalışmalar yaptığı göz önünde bulundurulduğunda, cinsiyetle ilgili görüşlerinin savaş öncesi ve sonrası kuramsal yazılarında değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bu yüzden *A Study of Thomas Hardy (Thomas Hardy Üzerine Bir İnceleme)* kitabında Lawrence'ın aşk tanımı tamamen heteroseksüelliğe dayanır (bir erkeğin bir kadına aşk duyması bir kadının da bir erkeğe aşk duyması) (Scherr 181). Ancak *D.H. Lawrence and Feminism* kitabında Hilary Simpson'a göre Lawrence'ın Hardy ile ilgili çalışmasında yer verdiği düşüncelerden biri de kadın ya da erkeğin göreceli kavramlar olduğu ve her bir bireyin her iki cinsle ait unsurlar içeren hem fiziksel hem de psikolojik olarak karmaşık bir figür olduğudur (86). Buna paralel olarak Booth, Lawrence'ın Edward Carpenter'ın *Intermediate Sex* kitabından etkilenip, kadında ve erkekte aslında her iki cinsin de özellikleri olduğunu savunan çalışması *A Study of Thomas Hardy (Thomas Hardy Üzerine Bir İnceleme)* kitabını oluşturduğunu öne sürer (91). Simpson ve Booth'un bu düşünceleri bir yanda Jung'un kadında ve erkekte karşı cinsin özelliklerini barındıran *anima* ve *animus* kavramlarını, öte yanda Carpenter'ın *Intermediate Sex* kitabında geniş yer verdiği *Uranian* türünü akıllara getirmektedir.

Androjiniyle ilişkilendirilen *Uranian* kavramı *Semprozium*'da Pausanias tarafından dile getirilir. İki tür Aphrodite olduğundan bahseden Pausanias, kitapta *Uranian* türünü şöyle açıklar: "Birisini yaşça daha büyük olan, annesi olmayan, Uranos'un kızı, bizim de Uranian adını verdiğimizdir; diğer ise daha genç olan, Zeus ve Dione'nin kızı bizim de Pandemus dediğimizdir" (242). Ona göre aşklarının kaynağını Aphrodite Uranian'dan alanların ilgileri daha çok genç erkeklere yöneliktir. Edward Carpenter *The*

Intermediate Sex (1912) başlıklı kitabında *Uranian* türüne oldukça geniş yer vermektedir. Carpenter, *Uranian* türünün duygusallık ve duyarlılık gibi karakteristik özelliklerinden bahsederek genelde müzikal ya da edebi alanda sanatçı kimliklerinin bu gruba yakın olduklarına dikkat çeker (102). Carpenter'a göre eserleri ile üstün yapılarını ispatlayan Rönesans dehalari Michelangelo ve Leonardo da Vinci de *Uranian* doğasına yakın durmaktadır (104), çünkü çok yönlü kişilikleri ile daha esnek ve herkesi, her şeyi kucaklayan bir yapıları olduğuna inanılmıştır. Belki de onları üstün kılan bu insancıl yaklaşımları, dünyevi değerlerden ziyade hoşgörü ve anlayışa verdikleri önemdir. Bugün tamamen homoseksüellere atfedilen bir tabir olan *Uranian* özellikle sanatsal kabiliyet ve yaratıcılık açısından kendine has bir kategori oluşturur. Kitabın beşinci bölümü olan "In the Train" de karşılaşan Gerald ve Birkin tesadüfen aynı trenle Londra'ya yolculuk yaparlar. İki karakter arasındaki yakınlaşmanın tohumlarının atıldığı bu karşılaşma, Birkin'in Gerald'in "güzel yüzünü" (75) ya da kimseye aldırış etmediğini gösteren cesaretini fark etmesi gibi detaylar da içerir. Londra'daki züppe arkadaşlarıyla Pompadour denen mekâna Gerald'i de davet eden Birkin'in çıplak bir heykel için "sanat" sözcüğünü kullanması "sanayi patronu" Gerald için şaşkınlık yaratır. Ancak, Birkin'in heykel hakkındaki "gerçeği olduğu gibi aktarır" (97) şeklindeki yorumu bir okul müfettişinin bakış açısından çok daha fazlasını ima eder niteliktedir. Gerald'in aksine geçmişi, ailesi, eğitimi bilinmeyen Birkin, androjini olgusunun barındırdığı fiziksel değerlerin ötesine geçilmesi fikrini doğrulayarak bilhassa düşünsel zeminde olumlu yönleri ön plana çıkan, çağdaşlarına nazaran daha modern bir birey temsili ortaya koyar. Dolayısıyla homoseksüellikle çok sık bağdaştırılan *Uranian* ve bu türe özgü üst düzey yaratıcılık, Lawrence'ın insan bilincini konumlandırırken homoseksüelliği çağrıştıran bir denklem içine girmesi birbiri ile örtüşen ve neticede androjini olgusunu hatırlatan noktalar barındırmaktadır.

Lawrence'ın 1921 yılında ele aldığı *Psikanaliz ve Bilinçdışı* (*Psychoanalysis and the Unconscious*) kitabında bilinçdışına bakışı da androjini olgusuna temel oluşturacak düzeydedir. Bilincin beyinde ikamet eden iki ayrı düzlemi olduğunu düşünen Lawrence, şöyle devam eder: "Ana bilincin iki düzlemi vardır: birincisi daha aşağıda ve aktif olan öznel bilinçdışı diyaframın altındadır, ikincisi ve daha yukarıda olan nesnel düzlem ise göğüste diyaframın üstünde aktiftir" (81). Dahası her iki düzlemde de olumlu/olumsuz ikili karşıtlıkların olduğunu öngören Lawrence, hem düzlemde bulunan karşıtlıkların hem de iki ayrı düzlem olmasından kaynaklanan karşıtlığı dörtlü bir kutuplaşma olarak yorumlar. Bu kutupların kendi içlerinde bir aktivite içinde olduğunu öne süren Lawrence karşıt duran iki düzlemin aslında bir birlik oluşturduğunu ve bilincin yaratma konusunda bundan hız aldığını savunur. (Bkz. Ek 1) Bireyi tek başına

değerlendirmeyen Lawrence, “gelişim sadece dinamik bilinçdışının polarize olmuş çevrelerinde yer alır ve bu çevreler hem bireysel olmalı hem de bireyin dışında olmalıdır” (114) diyerek androjini olgusunun vazgeçilmez unsurları olan iki karşıt ögenin karşılaşmasına paralel bir durum oluşturur. Mükemmele ulaşmayı hedefleyen her birey için bu kutuplar arasındaki alışveriş ve akış Lawrence’a göre kişinin kendi benliğinin farkına varması hatta dış dünyayla kurduğu denge sayesinde ötekini de anlaması anlamına gelmektedir (105). Romanda da Birkin kendi içindeki çatışmanın ve hissettiği yetersizliğin telafisinin sadece bir kadınla değil aynı zamanda bir erkekle kurulabilecek dengeli bir ilişkiyle giderilebileceğini iddia eder. Dolayısıyla Birkin’in dinamik bilinçdışında polarize olmuş noktalardan biri Ursula iken, diğeri Gerald’dir. Bu uçlar arasında kurulabilecek dengeli bir köprü ise romanda Birkin’in aradığı gerçek mutluluk ve hazzı verebilecek nitelikte betimlenmiştir.

Psikanaliz ve Bilinçdışı’nın ardından yayımlanan *Bilinçdışının Düş Dünyası (Fantasia of the Unconscious, 1922)* adlı eserinde Lawrence, bireyin anne ve babayla olan ilişkilerini ön plana çıkarır. Annesine büyük bir sevgi ve bağlılık duyan Lawrence’ın zaman içinde fikirlerinde büyük bir değişim yaşadığı gözlemlenir. Bu sevgi ve bağlılığı aslında çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bir durum olarak gören yazar, anne etkisinin kısıtlayıcı yönlerine dikkat çekerek çocuk üzerinde oluşturulan bu baskının sağlıklı ve sakıncalı bir ilişki doğuracağını belirtmiştir. Ona göre, yetişkin sevgi bağı sadece kadın-erkek dikotomisinden çıkartılarak her iki cinsin de hemcinslerine duyabileceği bir boyuta taşınabilir. Kendi annesinden yola çıkarak bu yargıya vardığı düşünülen Lawrence, Mina Urgan’a göre:

[...] analara ve dolaylı yoldan kendi anasına yoğun bir saldırıya geçer. Analar, çocuklarına ahlaksızca davranırlar. Oğullarıyla kendileri arasında, ancak yetişkinlere özgü olması gereken bir bağı, yani bir kadının erkeğine duyduğu aşk bağını kurarlar. Bir çeşit psikolojik ensestir bu. Ve ruhsal ensestler, bedensel ensestlerden daha tehlikelidir. (18)

Belki de benzer bir aşkı bulamayan ve hiç kimseye bağlanamayan erkeklerin temelinde yatan sorunu bu şekilde yorumlayan Urgan’dan yola çıkarak, Lawrence’ın daha sonraları homoseksüel eğilimler göstermesi de hala aradığını tam olarak bulamamasına bağlanabilir. Zira Kinkead-Weeks’e göre Lawrence’ın kendisi her ne kadar hayatının büyük bir bölümünü eşi ile beraber geçirmiş olsa da aşk hayatında homoseksüel ya da biseksüel eğilimler göstermiştir (103). Bu bağlamda romanda da Birkin, onları dünyaya getirdikleri için oğullarının hem ruhuna hem de bedenine hakim olmaya çalışan annelere duyduğu delice öfke (232) ve mutluluğu ararken hem kadınlara hem de bir erkeğin sevgisine muhtaç olduğunu belirten

fikirleri ile Lawrence'ın sözcülüğünü üstlendiği söylenebilir. Birkin'in bu hür ve dengeli bir ilişkiye olan inancı kadınların kontrol etmek, hükmetmek gibi sahiplenici tavırlara olan tutkularını hatırlamasıyla sekteye uğrar. Hatta her şeyi sahiplenen bu kadın figürüne "Magna Mater" (Büyük/Yüce Ana) (232) adını veren Birkin, anne olgusunun Lawrence ve androjini bağlamındaki önemini akıllara getirir.

Annesinin hayatındaki etkin rolünün zamanla onu olumsuz etkilediğini düşünen Lawrence, fikirlerinde büyük bir evrime giderek anne figüründen ne denli uzaklaştığını Birkin aracılığıyla aktarır. Birkin'in hayatındaki kadın figürleriyle olan ilişkisinin Lawrence'ın kendi hayatında hem annesi hem de eşi Frieda ile olan karmaşık durumunu yansıttığı düşünülebilir. Birkin'in Ursula'yı gerçekten sevmesi, onunla istikrarlı dingin bir yaşam arzusunda olması Lawrence-Frieda ilişkisini anımsatırken Birkin'in hayatındaki bir diğer kadın figür Hermione ise Lawrence'ın her daim peşinde bir hayalet gibi dolaşan kontrolcü annesini çağrıştırdığı söylenebilir. Nitekim onu zorlayan ve kendi alanına müdahale eden bu karakterlerin bir kaynaşma istediğini fark eden Birkin buna alternatif olarak Gerald'e yönelir ve düşlediği bütünlük duygusunu onda arar. Dolayısıyla annelerin sırf onları doğurdukları için oğullarına sahip olabilecekleri fikrinden nefret ettiğini düşünen Birkin'in Ursula ve Hermione'ye dair hisleri de benzer bir süzgeçten geçip onu alternatif bir sevgi aramaya iten sebeplerden biri olarak yorumlanabilir.

Androjini ile sık sık ilişkilendirilen mükemmellik, uyum ve denge gibi kavramlar Lawrence'ın da hayatı boyunca kafasını kurcalayan ve onu düşündüren olgular olarak göze çarpmaktadır. Hatta T. H. Adamowski'ye göre *Âşık Kadınlar* mükemmel bireyin çeşitli hallerini elde edebilmede yazarının inancını ortaya çıkarmaktadır (349). Lawrence bu mükemmelliği *star-equilibrium* adını verdiği ve herkesin elde edebileceği denge üzerine kurulu bir yıldız haritasına benzetmiştir. Mark Spilka bu kavrama "Star Equilibrium in Women in Love" makalesindeki şu sözleri ile açıklık getirir:

Birkin buna yıldız dengesi adını verir, Ursula'nın aşkın bireyin önünde olduğu ve Hermione'nin ruhsal ve soyut birlik görüşlerine karşı çıkar. Bu tarz aşklar kişinin kendi benliğini kaybetmesi anlamına gelir; kadın ve erkeğin bir bütünü bölünmüş parçaları olduğu gerçeği eski teoriye dayanır, ancak Birkin kadınlar ve erkekler orijinal bir karışımdan saf bir bireye dönüşmüşlerdir diye ısrar eder; buna uygun olarak, aşta birleşmekten ziyade kutuplaşmalıdırlar ki bu da yıldız dengesine benzer: iki ayrı varlığın saf bir ahengi: tıpkı yıldızların birbirini dengelemesi gibi. (80)

Spilka'nın bu görüşü doğrultusunda, Lawrence'ın *Âşık Kadınlar* romanında birbirinden kopuk ya da ayrı durmalarına rağmen, aslında belli bir uyum ve harmoni görüntüsü çizen yıldız imgelerinden yararlandığı söylenebilir. Lawrence'ın bu imgeden yararlanması, her bir yıldızın ayrı yönlere bakan uçları birbirine zıt kutuplar oluştursa da, bir bütün olarak bakıldığında tek bir parçayı simgelemesine dayanmaktadır. Bu durum ile insanların aşk, sevgi, evlilik gibi bağlanma gerektiren durumlarda aslında kendi alanları içinde farklı bireyler olduklarını unutturacak bir beraberlikten ziyade, denge ve uyumun gözetildiği, kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı duyulduğu bir ilişki içinde olmaları arasında bir analogi kurulabilir. *The Dark Sun: A Study of D.H. Lawrence* kitabında Graham Hough'un da belirttiği gibi Birkin "bir buluşma ya da kaynaşmadan ziyade denge, karşıtlıkların dengesini istiyor. Ve bu denge ebedidir, manasız kargaşaları dışarıda tutup tüm yaşama yön vermelidir" (78). Keza evlilik içinde kadın ve erkeğin kendi dünyalarında sıkışıp kalmaları, romanda Birkin üzerinden şöyle dile getirilir: "Erkeğin de kadının da kendince var olduğu bir birleşme istiyordu, iki saf varlık, her birinin ötekini özgürlüğünü oluşturduğu, tek bir kuvvetin iki kutbu gibi birbirini dengeleyen, iki melek ya da iki şeytan gibi" (232). Androjini olgusunun vazgeçilmez öğelerinden olan kadın-erkek sentezinin oluşturduğu denge, Lawrence'ın nezdinde kadınla erkeğin bir ilişkide kaynaşmadan ziyade, kendilerine ait hür konumlarını vurgulayan *star-equilibrium* adı verilen, yıldızların konumlarından esinlenerek çizilmiş bir denge haritası ile karşılığını bulmuş olur. (Bkz. Ek 2)

Birkin ve androjini ilişkisinde Gerald'in yeri büyüktür. Birkin'in esas aradığı cinselliğin fiziksel doyumundan ziyade mistik ve spiritüel bir yaklaşma ya da yoldaşlık üzerine kurulu bir ilişkidir. Birkin'in ideal ilişkiye dair bu görüşü, Gerald ile olan ilişkisinde saklı olan homoseksüel dürtülerle yakından ilintilidir. Nitekim "Gladiatorial" bölümünde karakterlerin çıplak olarak güreştikleri sahne bu durumu örneklendirmektedir. Ursula'ya ettiği evlenme teklifinin hayal kırıklığıyla sonuçlanması ile soluğu Gerald'in yanında alan Birkin, bir zamanlar öğrendiği bir çeşit Japon güreş sanatı olan "jiu-jitsu"dan bahseder. Ona gerçek bir bütünlük hissini getirecek olan ancak son derece fiziksel görünen güreş sahnesi, aslında gerçek duyguların ya da görünmeyen, bilinmeyen üstü kapalı aktarımı gibidir. Her ikisinin de soyunmasını gerektiren bu sahne, iki karakterin fiziksel manada adeta birleşip tek bir vücut halini almaları şeklinde yorumlanabilir. "İki erkek güreşmeye başladılar. Ancak çok farklıydılar. Birkin uzun ve incedi, kemikleri de ince ve narindi. Gerald çok daha ağırdı ve daha esnekti. Kemikleri güçlü ve yuvarlağı, uzuvları genişti, bütün hatları intizamla dizilmişti" (310) şeklindeki betimlemeler, iki figürün birbirinden farklı, fakat birbirini tamamlayan ve adeta uyum ve ahengi simgeleyen karşıtlıklarını göstermektedir. Gittikçe birbirine yaklaşan iki vücut, adeta fiziksel bir anlaşma yapmış gibi tek bir bireye dönüşmeye hazırdır. Androjini ile simgelenen homojenlik ve teklik, Lawrence'ın

romanında iki erkek figürün birbirini tamamlayan unsurları ile bu sahnede belirginlik kazanır. Lawrence şöyle devam eder:

Böylece iki erkek birbirine geçmiş bir şekilde, gittikçe birbirlerine daha çok yaklaşarak güreştiler. Her ikisi de beyaz ve şeffaftı, fakat Gerald ona değdikçe kızarıyordu, Birkin ise beyaz ve gergindi. Gerald'in daha sert, genç cüssesine nüfuz eder gibiydi, vücudunu diğeriyle harmanlamak için, sanki kurnazca ona boyun eğdirerek, sürekli her bir hareketi hızlı, olağanüstü bir öngörüyle yakalayarak, onu dönüştürüp, etkisiz hale getirerek, sert bir rüzgârmış gibi Gerald'in gövde ve kollarıyla oynayarak... (310-311)

Birkin ve Gerald'in belki de bilinçdışına itilmiş duygularının birbirine geçmesi ve yerini bulması bu fiziksel temasla gerçekleşir. Lawrence etimolojisinde ruha benzetilen bilinçdışının dışı vurumu, bir nevi ruhun da serbest kalmasıdır. Sözcüklere dökülemeyenler el-kol hareketleriyle yerine ulaşmaya çalışır. Çıplak olmaları ile simgelenen saflık ve doğallık, fiziksel bir temasın ardından yaşanan rahatlamayla birleşerek onları çok daha özgür ve açık görüşlü hissettirir.

İki kişi arasında kurulabilecek sonsuz bir bağın aslında tüm hayatı boyunca aradığı ve ihtiyacı olduğu şey olduğunu düşünen Birkin, bu durumu eski Alman şövalyelerinin *Blutbrüderschaft* dedikleri bir çeşit kan kardeşliğine benzetir ve Gerald ile böyle bir bağ kurabileceklerini ima eder. Şövalyelerin kollarına küçük bir yara açıp ardından kanlarını birbirlerine sürterek birbirlerine bağlılık sözü verdikleri bu inanç, aslında daha çok duygusal bir bağlanma ve beraberlikle ilişkilendirilebilir. Ancak Gerald için bu kan kardeşliği de karşı koyamadığı hatta inkâr ettiği bir çekim demektir. Zaten iki karakter arasındaki en büyük fark bu noktada kendini belli eder. Birkin'in androjen doğasından aldığı güç ve güven duygusu Gerald ile kurduğu bağı kabullenip özgürce dile getirmesini sağlarken Gerald bunu bastırma yoluna gider. Hatta *D.H. Lawrence: Triumph to Exile* başlıklı kitabında Mark Kinkead-Weekes'in de belirttiği üzere Gerald, Birkin'in önerdiği şeyin "homoerotik duygusallık olmadığını, daha çok birini özgür bırakacak şahsi olmayan bir birleşme" (397) olduğunu tam olarak idrak edemez. Birkin'in "Bir gün birbirimize bu sözü verelim mi?" (240) şeklindeki *Blutbrüderschaft* önerisine Gerald ancak "ben bu durumu daha iyi algılayana kadar bırakalım öyle kalsın" şeklinde bir yanıt verir. Başka arayışlar içinde olan Birkin, Keith Sagar'ın deyiimiyle "ancak iki istisnai insanın böyle bir dünya oluşturabileceğine inanır ve Ursula ile olan gerçeğin farkına varınca Gerald'e yönelir. Fakat Gerald fazla sınırlıdır ya da özgür değildir" (93). Ursula'nın verebileceği salt bir kadınla oluşacak bağı ya da

sevgiyi yetersiz bulan Birkin, gerçek bütünlüğün yerini bulabilmesi için istisnai insan olarak Gerald'ı görür, ancak Gerald bunu tam olarak kavrayamaz ya da Birkin kadar cesur olmadığı için daha geleneksel bir yolu seçer.

Lawrence'ın *Psikanaliz ve Bilinçdışı*'nda belirttiği gibi, her bireyin mükemmelere ulaşma ya da bütün olma arzusu, Gerald'in çareyi yanlış yerlerde aramasından dolayı yıkımla sonuçlanır. Adamowski'ye göre, Gudrun ve Gerald arasındaki ilişki, Gerald'in aradığı bu tek ve değersiz mükemmelliğe bir örnek oluşturur (354). Önce evindeki bir partide kardeşi ve onu kurtarmaya çalışan doktorun havuzda boğulmasına tanık olan Gerald, ardından babasının uzun süren hastalığı ve neticesinde ölümüyle baş etmek zorunda kalır. Gerald, düştüğü bu boşluğu Gudrun ile doldurmak ister. Ancak her ikisinin de birlikte geçirdikleri ilk gecenin sonunda aralarındaki tutkunun sevgiden değil, sadece fiziksel bir doyum isteğinden kaynaklandığını anlamaları uzun sürmez. Gerald'in fiziksel bir birleşme olmadan Birkin ile güreşirken hissettiği güçlü bağ, Gudrun ile gerçekleşen gerçek bir fiziksel birleşme neticesinde büyük bir boşluğa ve onları birleştirmekten ziyade, koparan bir bağa dönüşür. F.R. Leavis'in tabiriyle "Gerald'in hayatı, fikir ve arzuların zorlayıcı hâkimiyetindeki belli bir düzenin zaferinin kurbanı gibidir" (171). Nitekim Gerald'ın içindeki boşluk kendince hayatın anlamını ya da gayesini bulmaya doğru onu iteklerken kendini daha büyük bir boşluğun içinde bulmasına neden olur. Dört karakterin Alpler'de çıktığı tatilde Gudrun'la ilişkisinin iyice çıkmaza girdiğini gören Gerald, üstüne bir de Gudrun'un Loerke adındaki Alman bir sanatçıyla flörtleşmesine tanık olunca her ikisini de öldürmek isteyecek kadar sinirlenir. Herkesten habersiz tek başına dağa çıkan Gerald, soğukta donarak bir başına ölür, daha doğrusu intihar eder. Bireysel özgürlük ve mutlu olma şansını değerlendiremeyen Gerald için tek çare ya da kurtuluş ölüm olur. Birkin'in romanın sonunda Gerald'i kaybetmenin üzerine Ursula ile arasında geçen diyalogu Birkin ve androjini olgusunu açıkça ortaya koymaktadır:

'Gerald'a mı ihtiyacın var?' diye bir akşam sordu.

'Evet' dedi.

'Sana yetmiyor muyum?'

'Hayır' dedi. 'Bir kadın söz konusu olduğunda benim için yeterlisin. Hepiniz benim için kadınsınız. Ancak ben, senin ve benim ebediyetimiz kadar sonsuz bir erkek arkadaş istiyorum'.

'Neden ben yetmiyorum? Sen bana yetiyorsun. Senden başka kimseyi istemiyorum. Neden aynı şey senin için de geçerli değil?'

'Seninleyken, başka hiç kimsenin sıcaklığına ihtiyaç duymadan tüm yaşamımı geçirebilirim. Ancak bunu tamamlamak ve gerçek mutluluğu elde etmek için başka bir erkekle olacak sonsuz bir birliktelik de istiyordum: başka türlü bir aşk'. (542)

Gerald'in arkasından yas tutması gereken kişinin Gudrun olması beklenirken, esas kaybı kendisinin yaşadığını düşünen Birkin çok daha fazla üzülür. Gerçek, kutsal ve derin bir bağ için Ursula'nın ona yetmeyeceğini, başka tür bir sevgiye de ihtiyacı olduğunu belirten Birkin, arzuladığı mükemmelliği elde etme umudunu yitirmiştir. Aradığı, bir kadınla kuracağı bağın yanı sıra bir erkeğin de yoldaşlığı ya da yakınlığından doğacak yepyeni bir arkadaşlıktır. Bu bağlamda Birkin, androjiniye uygun bir düzlemde, kadın ve erkeği karşı karşıya getirmek yerine uyumlu ve dengeli bir şekilde birleştirme gücüne muktedir bir bütünlüğün getireceği mutluluk, özgürlük ve hazzın özlemi içindedir.

Toplum hiyerarşisindeki yerini zekâsı ve vizyonu ile belirleyen Birkin, sanattan anlayan, kendine ait düşüncelerinin arkasında duran sağlam karakterdir. Karakterin homoseksüellik olarak nitelendirilebilecek dürtü ya da eğilimleri, aslında androjini olgusunun vurguladığı fiziksel bir birleşmeden ziyade, çok daha zihinsel, kutsal bir bütünlük ve mükemmellik arayışının belirtileridir. Lawrence'ın kendi felsefi çalışmalarında da vurgulanan ikililiklerin birlik ve bütünlüğe işaret edebileceği düşüncesinden yola çıkarak, Birkin'in özgür ruhlu görüşleri, karakterin gerçek bütünlüğe ulaşmak adına bir erkeğin de sevgisine ihtiyaç duyabileceğini ifade eden, bir anlamda homoseksüelliği çağrıştıran eğilimleri *Uranian* türüne gönderme yapan ve androjinide simgelenen zıt güçlerin birleşimini sunan söylemlerdir. Birkin'in eski Alman şövalyelerinden esinlenerek *Blutbrüderschaft* diye nitelendirdiği bu yoldaşlık sayesinde, Birkin insanların bütünlük duygusuna ulaşmış, gerçek mutluluk ve özgürlüğü tadacaklarına inanmaktadır. Lawrence'ın *star-equilibrium* adını verdiği ve farklı noktaları olan yıldız uçlarının birbirine kaynaşmadan dengeli bir bütünlüğü simgelemeleri görüşüne istinaden Birkin de benzer bir durumu kadın-erkek ilişkisine indirger. Karakterin bu bütünlük arayışı onu biseksüel ya da homoseksüel gibi cinsiyetçi söylemlerin dışına çıkartırken, geçmişi çok eskilere dayanan ve birçok düşünürü ilham veren androjini sayesinde, belki de Lawrence'ın birçoklarınınca anlaşılmayan görüşlerini farklı bir pencereden değerlendirme imkanı sunmuş olur.

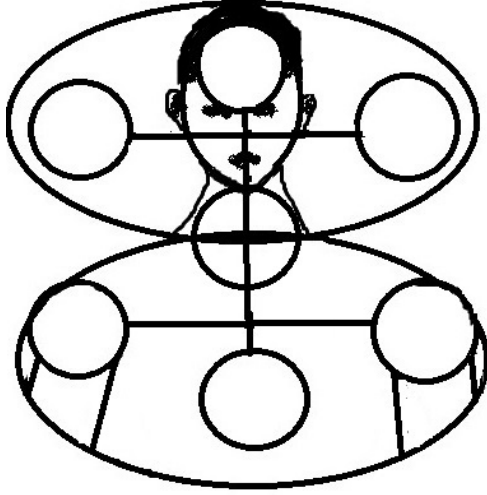
KAYNAKÇA

Adamowski, T. H. "Being Perfect: Lawrence, Sartre, and Women In Love". *Critical Inquiry* 2. 2 (1975): 345-368. *JSTOR*. Web. 11/07/2014

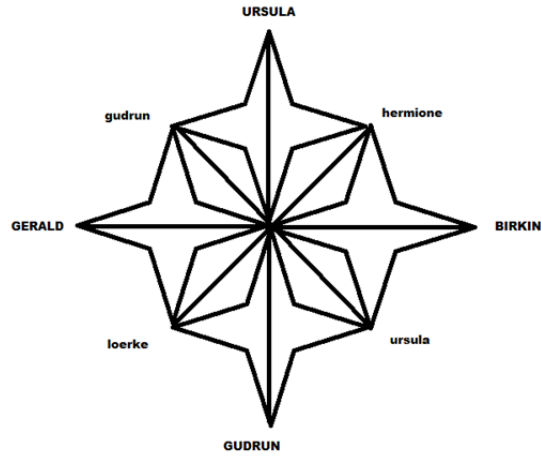
- Andrews, Berenice. *Rebirthing Into Androgyny: Your Quest for Wholeness and Afterward*. Bloomington: Balboa Press, 2012.
- Booth, Howard J. "D.H. Lawrence and Male Homosexual Desire." *The Review of English Studies* 53. 209 (2002): 86-107. *JSTOR*. Web. 11/07/2014
- Brisson, Luc. *Sexual Ambivalence: Androgyny and Hermaphroditism in Graeco and Roman Antiquity*. Janet Lloyd. Trans. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2002.
- Bristow, Joseph. *Sexuality*. London: Routledge, 1997.
- Carpenter, Edward. *The Intermediate Sex: A Study of Some Transitional Types of Men and Women*. New York and London: Mitchell Kennerley, 1912.
- Heilbrun, Carolyn. *Toward a Recognition of Androgyny*. New York: Harper and Row, Publishers, 1973.
- . "Further Notes toward Recognition of Androgyny." *Women Studies* 2.2 (1974): 143-149
- Hough, Graham. *The Dark Sun: A Study of D.H. Lawrence*. London: Duckworth, 1956.
- Kinkead-Weekes, Mark. *D.H. Lawrence: Triumph to Exile 1912-1922 Vol. 2*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Lawrence, D.H. . *Psychoanalysis and the Unconscious*. London: Martin Secker, 1923.
- . *Ruhsal Çözümleme ve Bilinç Dışının Doğaçlaması*. Çev. Erol Esençay. İzmir: İlya İzmir Yayınevi, 2004.
- . *Women in Love*. London: Penguin Popular Classics, 1996.
- Leavis, F. R. *D.H. Lawrence/ Novelist*. Middlesex: Penguin Books, 1955.
- Plato. *Plato's Symposium: A Translation by Seth Benardete with Commentaries by Allan Bloom and Seth Benardete*. Trans. Chiago: Chicago University Press, 2001.
- Sagar, Keith. *The Art of D.H. Lawrence*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.
- Scherr, Barry Scherr. *D.H. Lawrence Today: Literature, Culture, Politics*. New York: Peter Lang Publishing, Inc., 2004.
- Simpson, Hilary. *D.H. Lawrence and Feminism*. London&Canberra: CroomHelm, 1982.
- Singer, June. *Androgyny: Toward a New Theory of Sexuality*. New York: Anchor Books, 1977.
- Spilka, Mark. "Star-Equilibrium in Women in Love." *College English* 17. 2 (1955): 79-83. *JSTOR*. Web. 11/07/2014
- Stuart, Elizabeth ve Adrian Thatcher. *Christian Perspectives on Sexuality and Gender*. Wiltshire: Cromwell Press, 1996.
- Urgan, Mina. *D.H. Lawrence: İnceleme*. İstanbul: Yapı kredi Yayınları, 2005.

EKLER

Ek 1¹

Ek 2²

¹ Taslak çizim makale yazarına aittir. İki düzlemde de olumlu/olumsuz ikili karşıtlıkların olduğunu öngören Lawrence, hem düzlemde bulunan karşıtlıkların hem de iki ayrı düzlem olmasından kaynaklanan karşıtlığı dörtlü bir kutuplaşma olarak yorumlar. Lawrence bu kutupların kendi içlerinde bir aktivite içinde olduğunu ve aslında iki düzlemin bir birlik oluşturduğunu savunmuştur.

² Lawrence'ın *star-equilibrium* adını verdiği denge unsurunu betimleyen taslak çizim makale yazarı tarafından yapılmıştır.

